

Aantekeningen bij “Nog twee prekadastrale kaarten”

in het jubileumboek “De Bilt in kaart gebracht”

Afbeelding 16, blz. 26

Deze kaart roept een aantal vragen op, die uitnodigen om nader te onderzoeken. De tekenaar duidt de kaart aan als een schets en dat mag ook wel, want de schaal bij voorbeeld is niet eenduidig. Hij schommelt royaal rond de 1: 15.000.

Dan de oriëntatie. Hoewel het noorden aan de bovenkant in 1810 al zeer gebruikelijk was, werd er hier van afgeweken. Dit kwam bij kadaster(achtige) kaarten als deze wel meer voor. We kunnen vaststellen, dat het noorden op deze kaart rechts is en wel circa 110 à 120 graden ten opzichte van de bovenzijde van het kaartblad.

De kaart brengt het hele gebied in beeld, dat nog tot in de 20e eeuw tot de gemeente de Bilt behoorde, voorzover gelegen ten zuiden van de interlokale verbinding die de gemeen-

te doorsnijdt: Utrechtseweg, Dorpsstraat, en de Holle Bilt, overgaande in de Utrechtseweg naar Zeist.

Het bovenste deel van de kaart, ongeveer vanaf de knik in de *Hogendijksche Weg* (=Hoofddijk) is nu nauwelijks terug te vinden door de aanleg van de Uithof en het knooppunt A27/A28. Maar het overige deel bevat voor de 21e-eeuwse beschouwer van deze kaart nog duidelijke herkenningpunten, ondanks opmerkelijke hiaten.

Beginnen we met de *Bunniksche Weg*. Het tracé is na 200 jaar weinig veranderd. De start is de huidige Kapelweg, zijstraat van de “*Straat-weg op Utrecht*”, bij het woordje “*op*”.

De Landmeter Van Duijn heeft nagelaten aan te geven, dat dit punt toch echt de oude kern van De Bilt is, waar eeuwenlang de Petronellakapel stond. Dus vergeet

Afbeelding 16, blz. 26

het woord "Dorp", iets verderop. De Bunnikseweg kruist dan de *Watering* (=Biltse Grift) over het ook nu nog rustieke bruggetje en komt dan na twee hoeken op het stuk, dat nu als fietspad naast de Universiteitsweg ligt.

Slaan we vervolgens linksaf dan merken we op, dat de tekenaar niet van bochten hield. Bij nader inzien blijkt, dat op de kaart geen enkele gebogen lijn voorkomt. Het dan volgende rechte stuk wordt nu doorsneden door de A28, dus alleen fietsers en voetgangers kunnen via twee spiraalhellingen de oude weg vervolgen. Na de Hoofdijk en een hoek linksaf komen we bij het einde van het Biltse gedeelte van de Bunnikseweg, daar waar de Tolakkerlaan rechtsaf gaat (niet afgebeeld; halverwege dit rechte stuk).

Inmiddels zijn we bezig om het landgoed Oostbroek heen te gaan. Dit weggedeelte op de grens met de gemeente Zeist heet tegenwoordig Bischofsweg, genoemd naar het watertje dat er langs loopt, de "Bisschop Wetering". Deze waterweg begeeft

zich naar het westen, met een grote bocht (hier consequent hoekig weergegeven), langs de gemeentegrens naar de Kromme Rijn. We gaan verder over de *Dodeweg* (=doodlopende weg, namelijk tegen

de wetering?). Deze maakt thans deel uit van de Bisschopsweg, die na de kruising met de *Noordweg* tegenwoordig Schorteldoeksesteeg heet. De *Watering*, die de Dodeweg kruist is de Biltse Grift. De eerste (westelijke) hoek in de *Dodeweg* is nu afgesneden door de bocht naar het noordoosten, die de A28 hier beschrijft en die daarna parallel aan de Schorteldoeksesteeg onder de weg naar Zeist doorduikt. Door de aanleg van deze snelweg is er van het noordelijk deel van de *Noordweg* weinig meer terug te vinden. De kaart doet niet vermoeden, dat we hier op een tegenwoordig belangrijke driesprong zijn aangekomen: Utrechtseweg/ Amersfoortseweg, tegenover landgoed Vollenhove. Iets beneden de uitmonding van de *Noordweg* is een splitsing, onder de *S* van *Straatweg*. De meest noordelijke tak is de Amersfoortseweg; de andere is de weg richting Zeist.

Het kaartbeeld wijkt hier sterk af van het huidige. Ten eerste is het begin van de Amersfoortseweg nadien enkele honderden meters verlegd in westelijke richting.

Vervolgens is de wegenstructuur herhaaldelijk aan de toename van het verkeer aangepast; met name is de Utrechtseweg in de jaren '30 om de kern van De Bilt heen geleid. Aan de hand van 19^e-eeuwse kadasterkaarten kan worden geconcludeerd, dat bij de monding van de *Dodeweg*, dit is bij "De Blaauwe Schorteldoek" bij nummer

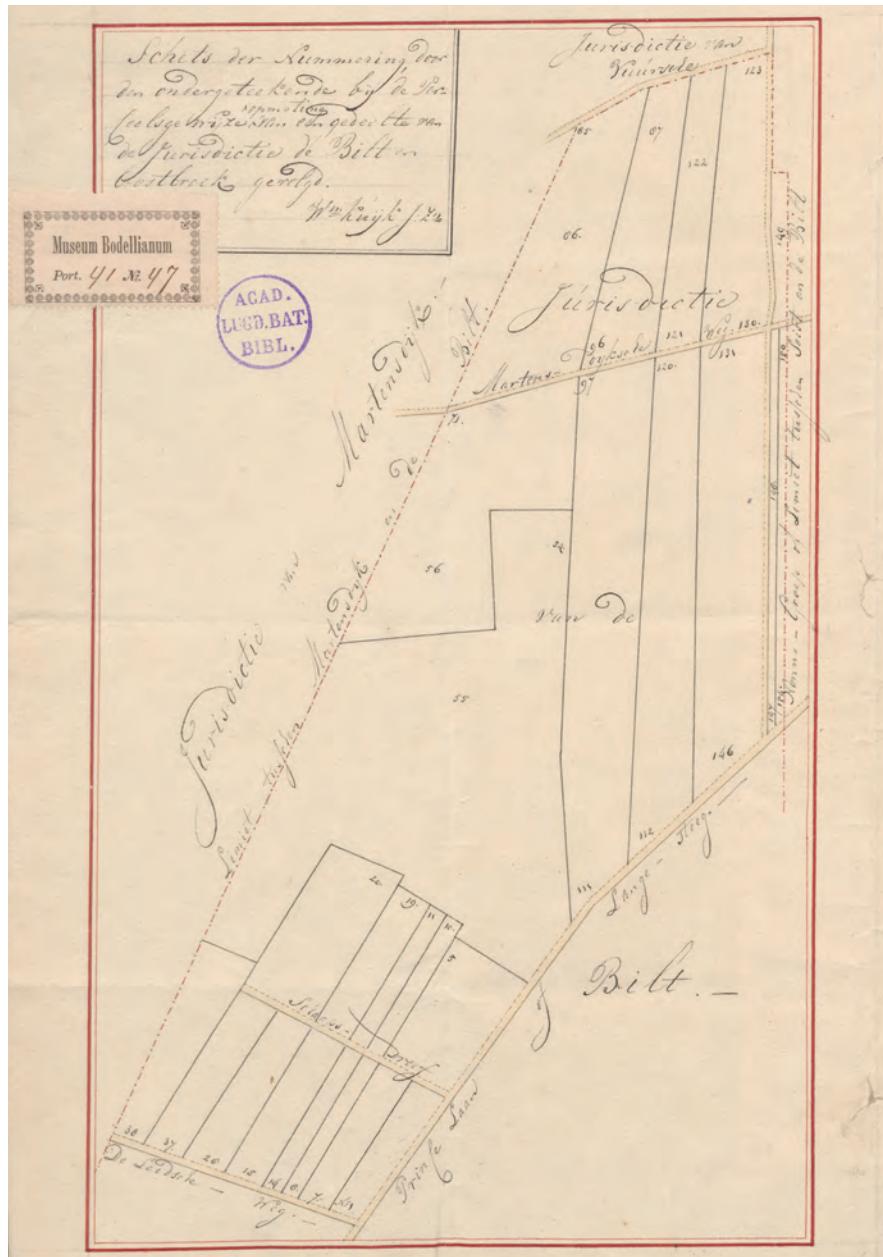
325 op de kaart, de weg naar Zeist de gemeentegrens overschreed. De tekenaar had blijkbaar opdracht zich niet te begeven buiten de gemeentegrenzen, dus evenals bij de Bunnikseweg is ook bij de weg naar Zeist niet aangegeven waar deze de gemeente verliet.

Nog een herkenningspunt. De zijweg van de *Straatweg*, bij het woord *Dorp*, is de huidige Jacobssteeg. Het begin ligt tegenover het hotel De Biltse Hoek. De weg is eigenlijk het verlengde van de Visserssteeg. De Jacobssteeg liep al in de 19^e eeuw door tot op de Bunnikseweg vlak voor de eerdergenoemde overgang over de A28.

Afbeelding 17, blz. 27

Ook deze cartograaf noemt zijn werk "schets", maar Willem Kuyk Jzn maakt de lezing wat makkelijker door het noorden van de kaart, op de voor ons vertrouwde bovenzijde te plaatsen. De kaart brengt de noordwestelijke uitstulping van het toenmalige Biltse grondgebied in beeld.

De Soestdijkseweg is de oostelijke begrenzing van dit gebied. Hij heette toen *Prince Laan of Lange Steeg*. De kaart dateert van vóór 1827. In dat jaar werd de Soestdijkseweg een tolweg en werd verhard. Dat was aanleiding een nieuw tracé aan te leggen, dat de Soestdijkseweg zijn huidige loop gaf. Dit hield onder meer in, dat de weg vanaf de knik bij de L van *Lange Steeg*, d.w.z. ter hoogte van de huidige

Afbeelding 17, blz. 27

Hobbemalaan, iets meer in noordelijke richting ging lopen.

Volgens de kadasterkaarten van de 19e eeuw behield het oude tracé – waar op de kaart *Lange Steeg* staat – de naam Prinsenlaan terwijl het nieuwe als Nieuwe Straat werd aangeduid. Voor de liefhebbers: wie een kijkje neemt in de Verhulstlaan ziet in de voortuinen aan de oostzijde de oude beuken staan, die de oorspronkelijke Prinsenlaan markeerden. In de Verhulstlaan is dus een deel van de oude weg naar Soestdijk opgenomen. Op de kaart is dit ongeveer ter hoogte van het woord *Steeg*.

Interessant is, dat de oostgrens van dit gebied omschreven wordt als *Nonne – Groep of Limiet tussen Seist en de Bilt*. Een groep of grup is een greppel of droge sloot. De naam van deze greppel verwijst naar het bezit van het vrouwenklooster, waarvan de begrenzing hier is gaan samenvallen met de gemeentegrens.

De weg, die parallel aan de *Nonne-Groep* loopt is de Vuurseweg. Ten noorden van de Maartensdijkseweg heet hij nu Vuursesteeg.

Van zuid naar noord treffen we de volgende wegen aan.

De Leidsche Weg, nu de Leijenseweg.
Schaaps Dreef, later Dwarsweg,
tegenwoordig Jan Steenlaan. Hoewel zeer algemeen – in Hollandse Rading is een Schaapsdrift, maar ook in De Bilt nabij de ijsbaan was een pad dat Schapendrift heette – is dit een veelzeggende naam.

De weg stak de Soestdijkseweg over (nu Prins Bernhardlaan) en leidde naar het uitgestrekte heide- en duingebied, waarvan de Biltse Duinen een schamel overblijfsel zijn. Samen met het huidige Bosch en Duin, Bilthoven Noord en Den Dolder hadden de schapen een schier eindeloos weidegebied ter beschikking. Over de *Schaaps Dreef* konden de eigenaren van de schapen, bewoners van de landbouwgebieden in het Maartensdijkse, hun dieren hierheen drijven. Omstreeks een eeuw geleden kwam er een eind aan de schaaphouderij en kregen struiken en bomen en niet te vergeten de villabouwers hier hun kans.

Martensdijksche Weg is nu de Maartensdijkseweg.

De weg, die de noordzijde van de *Jurisdiction van de Bilt* begrenst, is de Koudelaan in Lage Vuursche. Ook nu nog behoort de zuidzijde van deze laan tot de gemeente De Bilt.

Bij de zojuist genoemde knik in de *Lange Steeg* komt aan de westzijde niet alleen de Hobbemalaan, maar eertijds, met een kleine knik, ook de Gerard Doulaan uit. Het verlengde hiervan staat ook bekend als Ridderoordlaan. Op de kaart is het de kavelscheiding, die bij nr 97 de Maartensdijkseweg bereikt. Men zal tevergeefs zoeken naar de Gezichtslaan. Die is pas in de loop van de 19^e eeuw aangelegd. Hij begint ter hoogte van het woordje “*of*” aan de *Prinse Laan* en komt bij nr 71 aan de Maartensdijkseweg.